

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลหนองบอน อ.เมือง จ.สระแก้ว

บุญอนันต์ บุญสนธิ^{1*}

Received : May 4, 2019

Revised : June 7, 2019

Accepted : August 11, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลหนองบอน อ.เมือง จ.สระแก้ว มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลหนองบอน อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว และเพื่อศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า บริบทพื้นที่ชุมชนหนองบอนมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ และเกิดข้อตกลงร่วมของคนชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันของชุมชน ในนำไปสู่การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรมประกอบกับตำบลหนองบอนไม่มีอุตสาหกรรมในพื้นที่ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติกับกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คลองห้วยใหญ่ เป็นอย่างดีแต่ขาดการสนับสนุนส่งเสริมอย่างจริงจังจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวและถนนของการเดินทางยังล่าช้า และสถานที่ท่องเที่ยวยังไม่เป็นที่รู้จักมากนักแต่อย่างไรก็ตาม การจัดการเส้นทางท่องเที่ยวของตำบลหนองบอน ยังเป็นที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ยังขาดการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง ถึงกระนั้นก็ตาม มีข้อนำคิดว่า ในปัจจุบันความที่ยังไม่พร้อมทั้งด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์ สถานที่ เพราะยังอยู่ในระหว่างดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณทางเข้า ตลาด ที่จอดรถ และฝายน้ำล้น รวมถึงยังไม่มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน ข้อเสนอแนะ หน่วยงานของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการการท่องเที่ยวได้แก่ เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหารและเครื่องดื่ม พัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

¹ สังกัดหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
*ผู้เขียนหลัก e-mail: Boonanan@vru.ac.th

PEOPLE'S PARTICIPATION IN MANAGEMENT OF CULTURAL TOURISM
IN NONG BON SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, SA KAEO PROVINCE

Boonanan Boonsonth^{1*}

Abstract

This research on People's Participation in Management of Cultural Tourism in Nong-Bon Subdistrict, Muang District, Sa Kaeo Province aimed at studying community context related to cultural tourism pathway of Nong-Bon Subdistrict, Muang District, Sa Kaeo Province and developing suitable tourism pathway for Nong-Bon Subdistrict, Muang District, Sa Kaeo Province. Research result depicted that community context was compatible and had potential for the development suitable pathway and there was an agreement among local people in the development of community tourism that can lead to the development of solid cultural tourism pathway. The other reason that made Nong-bon Subdistrict ready for cultural tourism was the absence of industry in this area. People in this community cooperated and joined needed operations and management of ecological rafting for tourists in Klonghuayyai, but there was lack of meaningful supports from public sectors and related authority, there were problems that caused slow landscape development, and a lot of attractions still cannot catch tourists' attentions due to lack of promotion to wider group of people. In addition, there are not enough readiness in landscape and places development due to the developing of attractions entrance, market, and raft pier and overflow weir at present and there is no clear development plan. This research suggest that there should be development of infrastructure and services that support tourists (i.e. commuting road to tourism attractions, ecological pathway, accommodations, foods and drinks, development area around tourism attractions to serve tourists) from public sectors and related authorities.

Keywords : Participation, Management of Cultural Tourism,

¹ Under the Public Administration Program Faculty of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn Rajabhat University In the royal patronage

*Corresponding author, e-mail: Boonanan@vru.ac.th

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น และมีการท่องเที่ยวหลายรูปแบบ อาทิ การท่องเที่ยวชุมชนเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวชุมชนเชิงเกษตร การท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรม ซึ่งแท้จริงการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมก็คือการท่องเที่ยวชุมชน โดยชุมชนเป็นเจ้าของ เป็นคนบริหารจัดการพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวแบบชื่นชมความงดงามทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน สภาพแวดล้อมของชุมชน ธรรมชาติ บ้านท่ามะตูม ตำบลหนองบอน อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว ก็เป็นอีกแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น โดยความต้องการรวมกลุ่มกันของชุมชน เกิดความคาดหวังของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งนักวิจัยได้เข้าไปศึกษาถึงปัญหา และความต้องการรวมถึงการสำรวจบริบทพื้นที่ แห่งท่องเที่ยว ความน่าสนใจต่างๆ ในตำบลหนองบอน ก็พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2561 เป็นต้นมาได้มีส่วนราชการหลายแห่ง อาทิ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสระแก้ว การท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว กรมโยธาธิการและผังเมือง ที่ว่าการอำเภอเมืองสระแก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอน ฯลฯ ได้เข้ามาร่วมมือกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว(ท่าเทียบเรือ ตลาด) ขึ้นที่ฝายน้ำล้นคลองห้วยใหญ่ ตรงวัดท่ามะตูม ซึ่งเป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สวยงาม และยังไม่ถูกรบกวนจากบุกรุก โดยแกนนำชุมชน หมู่ 10 โดยมีรองนายกโสภา และผู้ใหญ่ฉันทน์ บุญผาย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 10 ตำบลหนองบอน ร่วมกับประชาชนจัดทำแผนยนต์ เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว จากการพูดคุยโดยใช้กระบวนการแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่ามีสถานที่ที่น่าสนใจที่เป็นประวัติศาสตร์ และยังไม่เป็นที่รู้จัก โดยมีวัดที่เคยเป็นสถานที่พักทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสิน ซึ่งต่อมาได้มีการสร้างอนุสาวรีย์ขึ้นไว้ (วัดท่าแยก ตำบลหนองบอน อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว) สถานที่ต่อมา คือสถานปฏิบัติธรรมซึ่งมีพุทธรูปขนาดใหญ่ เป็นพระหยกขาวที่แกะสลักจากประเทศเมียนมาร์ และสถานที่สุดท้ายคือ การล่องแพชมธรรมชาติบริเวณลำคลองห้วยใหญ่ ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ซึ่งเป็นคลองที่มีน้ำไหลตลอดทั้งปี รับน้ำจากเขื่อนพระพรอง และน้ำฝนตามฤดูกาล ซึ่งเป็นความต้องการที่ตรงกันระหว่างชุมชนและนักวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลหนองบอน อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนในเขตพื้นที่หมู่ 10 ตำบลหนองบอน อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว จำนวน 10 คน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอล 1 คน และคณะกรรมการกองทุนกลุ่มล่องแพเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคลองห้วยใหญ่ หมู่ 10 ตำบลหนองบอน อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน

การดำเนินการโครงการ/กิจกรรม/วิธีการประเมิน

1. ในการค้นหาแกนนำ ในการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (From Group) เพื่อให้เกิดความชัดเจน โดยทางชุมชนได้ข้อสรุปที่จะใช้คณะกรรมการกองทุนกลุ่มล่องแพเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคลองห้วยใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการทั้งสิ้น 22 คน

2. คณะกรรมการ คณะนักวิจัย ประชุมกลุ่มเพื่อกำหนดข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน และเกิดการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. เกิดการสำรวจ การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และทำการค้นคว้าเอกสาร ประวัติสถานที่สำคัญ และการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลกลับมาสังเคราะห์
4. จัดเวทีประชาคม เพื่อคืนข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ตำบลหนองบอน เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้ และมีส่วนร่วมที่นำไปสู่การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
5. เกิดข้อตกลงของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันของชุมชน ในการนำไปสู่การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในตำบลหนองบอน
6. ดำเนินการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการล่องแพศึกษาธรรมชาติ จัดให้มีมีคฤหะคฤหะน้อยในการนำชม แนะนำสถานที่ต่างๆ ในชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน คณะกรรมการมีการคิดวางแผนร่วมกันที่จะมีจุดขายของที่ระลึกของตำบลหนองบอน คือมะตูม เนื่องจากบ้านท่ามะตูม ตำบลหนองบอน ซึ่งในอดีตเคยมีต้นมะตูมเป็นจำนวนมาก ปัจจุบัน เหลืออยู่แต่ในวัดท่ามะตูมเพียงไม่กี่ต้น ซึ่งในการประชุมร่วมกันนักวิจัยเสนอแนะให้ชาวบ้านปลูกเพิ่ม โดยการเพาะชำ เพื่อขายต้นให้กับนักท่องเที่ยว ผลมะตูม ก็สามารถนำมาทำน้ำมะตูม และมะตูมตากแห้ง มะตูมเชื่อม ฯลฯ
7. ในการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเกิดผลลัพธ์ในการพัฒนาชุมชน นั้นนักวิจัยยังไม่ได้ดำเนินการไปถึงขั้นนั้น

ผลการวิจัย

จากการสำรวจพื้นที่ เพื่อหาเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งเกิดข้อตกลงร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันของชุมชน ในการนำไปสู่การผลักดันให้ ถูกบรรจุในแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดสระแก้ว และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดเป็นรูปธรรม ดังภาพที่ 1

ภาพที่1 พาหน่าเที่ยว/วัดพระหยกขาว/วัดท่าแยก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการของชุมชน เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลหนองบอน อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ตำบลหนองบอน อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้วเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติที่น่าสนใจ สวยงาม ปัจจุบันผู้ประกอบการส่วนใหญ่ขาดจิตสำนึกคิดถึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว จึงไม่ให้ความสำคัญสถานที่ท่องเที่ยวทำให้เสื่อมโทรม ประชาชนไม่มีเวลาเนื่องจากต้องประกอบอาชีพทำ

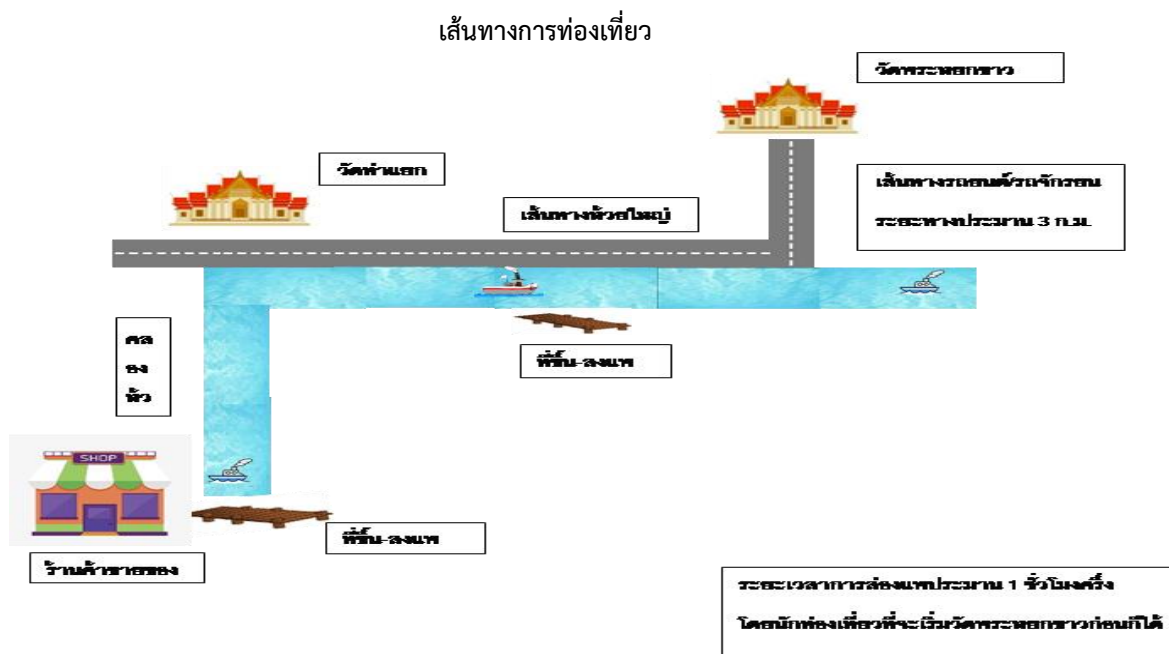
การเกษตร จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หน่วยงานของภาครัฐขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นหน่วยงานของรัฐจะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความสวยงาม โดดเด่น ปลอดภัย สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริง ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหาร จัดตั้งศูนย์ประสานงานการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวผ่านทางเว็บไซต์ ตลอดจนขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้มากขึ้นทุกรูปแบบ ระบบเศรษฐกิจ ด้านเกษตรราษฎรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 ประกอบอาชีพทำการเกษตรกรรมได้แก่ทำนา ไร่มันสำปะหลัง ปลูกอ้อย เป็นต้นที่เหลือประกอบอาชีพส่วนตัวและรับจ้าง แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อาทิ 1.สะพานแขวนฝายน้ำล้นบ้านท่ามะตูม 2.สถานที่บำเพ็ญเพียรผู้แจ้งจิตเดิมแท้(เกพลิตาโพธิวิหาร) ด้านอุตสาหกรรม ตำบลหนองบอน อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ไม่มีอุตสาหกรรมในพื้นที่ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

2. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ และรับทราบแผนการดำเนินงาน กิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มล่องแพเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คลองห้วยใหญ่ เป็นอย่างดีให้ความร่วมมือ ดำเนินงานช่วยเหลือและสนับสนุนในทุกๆ ด้าน โดยมีการจัดตั้งกองทุนกลุ่มล่องแพเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คลองห้วยใหญ่ และออกระเบียบข้อบังคับกองทุนฯ ซึ่งสมาชิกจะถือหุ้นละ 100 บาท ได้ไม่เกินคนละ 100 หุ้น ซึ่งจากการสังเกตการณ์และเข้าร่วมกิจกรรมการล่องแพของนักวิจัย พบว่า ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

3. ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ควรให้ความรู้ ปลูกฝังแก่ประชาชนในท้องถิ่น และผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับผลเสีย ผลกระทบให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เอกสารแผ่นพับ ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว กำหนดมาตรการกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนเน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมทั้งกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และสัตว์ป่า

4. ปัญหา การขาดงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว ขาดการสนับสนุนส่งเสริมอย่างจริงจังจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวและถนนของการเดินทางยังล่าช้า และสถานที่ท่องเที่ยวยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ประชาชนขาดความรู้ในการให้บริการ ขาดความรู้ในการดำเนินงานด้านการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ รวมไปถึงการรักษาคุณภาพน้ำในลำคลองห้วยใหญ่ ไม่ค่อยสะอาด เนื่องจากเป็นคลองที่รับน้ำมาจากเขื่อนพระพร่ง ทำให้มีเศษวัชพืช อาทิ ผักบุ้ง ผักตบชวา ไหลมากีดขวางทางเดินของน้ำทำให้บางฤดูกาล ไม่สามารถล่องแพได้

5. อุปสรรค หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบ ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวยังไม่ได้เข้ามาดูแลจัดการอย่างจริงจัง ทางกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คลองห้วยใหญ่ ยังขาดแคลนงบประมาณอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาอุปกรณ์ สถานที่ การประชาสัมพันธ์

ภาพที่ 2 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย คณะกรรมการกลุ่มล่องแพฯ และประชาชนในพื้นที่ พบว่าประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลหนองบอนในทุกกระบวนการ ตั้งแต่ขั้นตอนการตัดสินใจในการดำเนินงาน การปฏิบัติ โดยมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ร่วมแรงร่วมใจกันในการให้ข้อมูลกับหน่วยงานต่างๆ การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว และช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดสถานที่ต่างๆ ในส่วนการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ยังไม่ได้รับผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินอย่างชัดเจนนัก เนื่องจากยังอยู่ในช่วงแรกของการดำเนินการ แม้ว่าจะมีระเบียบข้อบังคับกองทุนกลุ่มล่องแพเพื่อการอนุรักษ์ฯ ประกอบกับปัญหาการดำเนินงานที่ยังขาดทิศทางการบริหารจัดการ ทางคณะกรรมการยังไม่มีแผนการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ขาดการวางแผนการดำเนินงาน ขาดงบประมาณในการบริหารจัดการ โครงสร้างของกลุ่มฯยังเป็นลักษณะการรวมกลุ่มแบบหลวมๆ ขาดองค์ความรู้บริหาร และการตลาด บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการยังไม่ชัดเจน

ความน่าสนใจ และเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยว คือการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ มีความเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง มีการอนุรักษ์ความเป็นชนบท และสิ่งแวดล้อม ทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น จากกิจกรรมการท่องเที่ยว เกิดเครือข่ายของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดสระแก้วในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่

1. กรมโยธาธิการจังหวัดสระแก้ว (จัดสรรงบประมาณ สนับสนุน จำนวน 31 ล้านบาท ในการดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ สร้างสถานที่ท่องเที่ยว ท่าเรือ ร้านค้า ที่จอดรถ ฯลฯ)
2. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสระแก้ว สนับสนุนเสื้อชูชีพ สำหรับนักท่องเที่ยวในการล่องแพชมธรรมชาติคลองห้วยใหญ่ กำจัดผักตบชวา
3. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดการประชุม ที่ปรึกษา
4. การท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว ให้ความรู้ พาไปศึกษาดูงาน หาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

5. วิทยาลัยชุมชนจังหวัดสระแก้ว เป็นที่ปรึกษาของชุมชน
6. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอน อำนวยความสะดวกทุกอย่าง
7. เทศบาลเมืองสระแก้ว
8. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว สนับสนุนอุปกรณ์ในการกำจัดผักตบชวา
9. กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ จังหวัดสระแก้ว ร่วมปรับปรุงภูมิทัศน์
10. พัฒนาการอำเภอเมืองสระแก้ว สนับสนุนงบประมาณพัฒนาแห่งนี้

แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการเส้นทางท่องเที่ยวของตำบลหนองบอน ยังเป็นที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ยังขาดการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง ถึงกระนั้นก็ตาม มีข้อน่าคิดว่า ในปัจจุบันความที่ยังไม่พร้อมทั้งด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์ สถานที่ เพราะยังอยู่ในระหว่างดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณทางเข้า ตลาด ที่จอดรถ และฝายน้ำล้น รวมถึงยังไม่มี การวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนหากมีนักท่องเที่ยวมาแล้ว จะกินอะไร ซื่ออะไร พักที่ไหน ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร ฯลฯ

สรุป

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบปัญหา/อุปสรรค หลายประการ เพื่อเป็นข้อมูลให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามา ร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชน เพราะจากการลงพื้นที่ศึกษาความต้องการ ความพร้อมของชุมชน นักวิจัยพบว่า ชุมชน คณะกรรมการชุมชนฝากความหวังกับหน่วยงานต่าง เป็นความต้องการของชาวตำบลหนองบอนอย่างแท้จริงที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน เป็นการจัดการกิจกรรมเสริมรายได้ อีกทางหนึ่ง ซึ่งหากโครงการดังกล่าวของชาวบ้านประสบความสำเร็จ อาจจะไม่ได้อาศัยเสริม อาจเป็นอาชีพหลัก หรือบางคนได้มีอาชีพใหม่ มีรายได้มากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนมีเศรษฐกิจดีขึ้นได้ และจุดหมายปลายทางคือการพัฒนาจิตสำนึกของชุมชนตำบลหนองบอนในการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งหมายถึงการสร้างความรู้สึกรักหวงแหนต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง

โดยสรุปในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนนั้นต้อง คำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะตามมา หลังจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จและมีคุณภาพได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบที่เอื้อต่อการจัดการการท่องเที่ยว ทั้งการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จะช่วยสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างความยั่งยืนและความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา การจัดการการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวที่ต้องควบคู่ไปกับการ รับผิดชอบต่อสังคมต่อพื้นที่ เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยว การพัฒนาการตลาดและการจัดการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นที่น่าสนใจแต่ในขนาดเดียวกันต้องสร้างความยั่งยืนแก่ชุมชน การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ที่เน้นการสร้างควมมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการพัฒนาจิตสำนึกในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เน้นการสร้างจิตสำนึกของคนใน ชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว โดยทั้งหมดที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการพัฒนาที่ดีควรมีการ จัดการที่เป็นระบบและมีความชัดเจนต่อผลกระทบและผลพลอยได้ที่จะตามมาเพื่อสร้างความยั่งยืนต่อการท่องเที่ยวให้เกิดผลประโยชน์และมีคุณภาพ

การอภิปรายผล

1. ด้านเศรษฐกิจ หน่วยงานของรัฐจะต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยวโดยไม่มีส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม จะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทำให้

เกิดความสวยงาม โดดเด่น ปลอดภัยสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริงปรับปรุงเส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษารธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหารจัดตั้งศูนย์ประสานงาน การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวผ่านทางเว็บไซต์ ตลอดจนขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้มากขึ้น สอดคล้องกับ Thumpanit (2008) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติภูผายล จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการด้านการส่งเสริมการลงทุน อยู่ในระดับสูง

2. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ และรับทราบแผนการดำเนินงาน กิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มล่องแพเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คลองห้วยใหญ่ เป็นอย่างดีให้ความร่วมมือ ดำเนินงานช่วยเหลือและสนับสนุนในทุกๆ ด้าน โดยมีการจัดตั้งกองทุนกลุ่มล่องแพเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คลองห้วยใหญ่ และออกระเบียบข้อบังคับกองทุนฯ ซึ่งสมาชิกจะถือหุ้นละ 100 บาท ได้ไม่เกินคนละ 100 หุ้น ซึ่งจากการสังเกตการณ์และเข้าร่วมกิจกรรมการล่องแพของนักวิจัย พบว่า ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ Thaveophon (2003) ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนป่าเมี่ยง กรณีศึกษา บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้วกิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีการปรับตัวเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่ยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยมีการจัดการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรายได้เสริม สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ปกป้องรักษาธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งยังสามารถเป็นรูปแบบการบริการการท่องเที่ยวและเป็นทางเลือกในการพัฒนาแก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

3. ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ควรให้ความรู้ ปลูกฝังแก่ประชาชนในท้องถิ่น และผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับผลเสีย ผลกระทบให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เอกสารแผ่นพับ ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว กำหนดมาตรการกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนเน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมทั้งกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า สอดคล้องกับ Kamukarn (2010) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลปากอ อำเภอเมือง จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการ คือ การรวมตัวของชุมชนเพื่อปกป้องพื้นที่ป่าสาธารณะ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการ แนวทางการพัฒนา คือ การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนา คือ การส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกและตลอดกระบวนการ

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษารธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหารและเครื่องดื่ม พัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เต็มขีดความสามารถของพื้นที่ โดยต้องทำให้เกิดความสวยงาม โดดเด่น ปลอดภัย สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริง โดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

2. ให้ความรู้และจัดอบรมแก่ประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เห็นสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากกิจกรรมท่องเที่ยวหรือการดำเนินชีวิตประจำวันเรื่องของขยะ ความสกปรก เสียงดัง รบกวนพืชและสัตว์ การทำลายเหยียบย่ำต้นไม้หรือการตัดไม้ทำลายป่า และป้องกันไฟไหม้ป่า โดยกำหนดเป็นกฎระเบียบข้อบังคับให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประชาชนคนในพื้นที่ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

3. หน่วยงานของรัฐควรขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และของที่ระลึกให้มากขึ้นทุกรูปแบบ เพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภค เช่น จำหน่ายสินค้าให้นักท่องเที่ยว โดยประสานงานกับรีสอร์ทและสถานที่พักในแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในอำเภอหรือเน้นในช่วงเทศกาล เพื่อให้ประชาชนในอำเภออุ้มผางมีรายได้กระจายอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้ตรงกับความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- จอมขวัญ ลอยศักดิ์วงศ์ (2550): แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ฉัตรไชย รัตน์ไชย (2553): การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2550): การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชนินทร์ แสงตาย (2550): การศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ดรรรชนี เอมพันธ์ (2550): การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการจัดกิจกรรมโฮมสเตย์ ปีที่พิมพ์ 2550 ศูนย์บรรณสารและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- ณรงค์ วาริชล (2551): การมีส่วนร่วมของกรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลคูเมืองน้อย กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางพระ ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไตรรัตน์ สุนทรประภัสร์ (2543): อ้างถึงในสุจิตราภา พันธุ์วิไล และคณะ 2550 ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนสำนักงานการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2550.
- ถวิลวดี บุรีกุล (2552): การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ / ถวิลวดี บุรีกุล นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า 2552 พิมพ์ครั้งที่ 5
- นิตา ชัชกุล (2550): อุตสาหกรรมท่องเที่ยว กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550 (2550 :43)

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2551): **พฤติกรรมการท่องเที่ยว พิมพ์ครั้งที่ 2** กรุงเทพฯ:ธรรมสาร2551 ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา
- ประกอบศิริ ภัคดีพิณิจ (2551): **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาการท่องเที่ยวทางน้ำชุมชนริมคลองเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล**
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งรัตน์ (2553): **การท่องเที่ยวชุมชน พิมพ์ครั้งที่ 1** กรุงเทพมหานคร: โอเอส พรินต์ติ้ง
- วริศรา บุญสมเกียรติ (2554): **แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปีที่พิมพ์ 2554** มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- สุนันต์ เสาโสภณ (2554): **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน:กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**
- สิริพัฒน์ ลาภจิตร (2550): **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการ สนับสนุนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอวารินชำราบ จังหวัด อุบลราชธานี.วิทยานิพนธ์ ร.ป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**
- อุทัยวรรณ ลิ้มปชยากร 2551 **การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ศึกษาเฉพาะกรณี บึงบอระเพ็ด จังหวัด นครสวรรค์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2551**
- อภาวดี ทับสิริรักษ์ (2555): **การพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวญ้อกร อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ การศึกษาอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2555**
- Kamukarn (2010). **Guidelines For Eco-tourism Manament of Pakor Sub-district, Mueang District, Phang Nga.** (Master's thesis). Khonkaen University, Khonkaen. (in Thai)
- Thumpanit A. (2008). **Guidelines for Eco-tourism Development : A case Study of Phu Phayyon National Part, Sakpn.** (Master's thesis). Naresuan University, Phitsanuulok. (In Thai)
- Thaveephon (2003). **Ecotouris Management in Tea Forest Community : A case Study of Ban Mae Kampong, Tambon Huai King, Amphoe mae On, Chiang Mai** (Master's thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai. (in Thai)